

ξαθώνε μαλλιών κρεμάστηκεν ὅξω ἀπὸ τὸ τζάμι καὶ ξανακρύφτηκε πάλι... Ἐπειτα ξαναφάνηκε τὸ ξαθὸ κεφαλάκι.

— Φωτιά!

Ἀκούστηκαν τρεῖς τουφεκιές, ἔταχτες, ἡ μιὰ πάνω ἀπὸ τὴν ἄλλη. Τὸ κεφαλάκι δὲν τραβήχτηκε πιά.

Μόνο τὰ κομάτια τοῦ σπασμένου τζαμιοῦ βρόντηξαν πέφτοντας στὸν ἄδριο καὶ βουβὸ δρόμο· καὶ μακριὰ μέσ' σὲ κανονικὲς διακοπὲς ἀκούγονταν τὸ μπούμ... μπούμ... μπούμ τῶν κανονιῶν καὶ τὸ μεθόδικό τᾶ...τᾶ...τᾶ... τῶν μυντραγιέζων.

★

Ὁ Γιαννάκης δὲν ἔκλεινε πιά· ξέχασε τὴν τσοκολάτα, γιατί ἔκανε κρὺο στὴν κάμαρα. Φοβότανε. Φώναζε καμιά δεκαριά φορές τὴ Μαρίκα, μὰ αὐτὴ δὲν τοῦ ἀποκρίθηκε—ὅλο κοίταζε ἀπ' τὸ παρὰθυρὸ τὸν οὐρανό. Φαίνεται πὺς κάτι τρέχει κεῖ πάνω, γιατί τρεῖς φορές βρόντηξε ἔτσι σιμά, ἔτσι δυνατά.

ΣΤΑ ΕΗΜΕΡΩΜΑΤΑ★

Στὴ μνήμη τῆς ★★

Τρεῖς ὥρες εἶχαν περάσει, πού στεκόμαστε στὴ γωνιά τοῦ δρόμου καὶ περιμένουμε μήπως τύχει κἄνας σκοτωμένος ἢ λαβωμένος νὰν τὸν πᾶμε στὸ πρόχειρο νοσοκομεῖο πού εἴτανε (μαζὶ μὲ 52 ἄλλα σὲ διάφορα μέρη τῆς Μόσχας) στὶς σάλες τοῦ Ὡδεῖου. Εἴμαστε ἐξῆ, ὁ γιατρός, μιὰ νοσοκόμα κ' ἐμεῖς οἱ τέσσερις πού κρατούσαμε τὰ ἐργαλεῖα τοῦ γιατροῦ, τὰ δύο φορεῖα καὶ τὴν ἄσπρη σημαία τοῦ «Ἐρυθροῦ σταυροῦ» — ἂν καὶ εἴτανε περιττὴ ἡ σημαία, γιατί οἱ Κοζάκοι δὲ δίνανε καμιά προσοχὴ στὸ ἅγιο σύμβολο ποῦχε πάνω της, μὰ χτυπούσαν τὰ «γιατρικά ἀποσπάσματα» ἀπαράλλαχτα καθὼς καὶ τοὺς ἐπαναστάτες.

Ζύγωναν τὰ ξημερώματα. Μιὰ γωνίτσα τοῦρανοῦ ἄρχιζε πιά νὰ χλωμαίνει. Λίγο ἀκόμα καὶ θάρχότανε ἡ δευτέρη βάρδια τοῦ νοσοκομείου μας νὰ μᾶς ἀντικαταστήσει. Καλὰ πού δὲν ἔκανε καὶ δυνατό κρὺο. Μόλις 7 — 8 βαθμοὶ κάτω ἀπὸ τὸ μηδενικό. Χιονίζει ὅμως δυνατὰ καὶ μέσ' στὴ βαθιὰ σιωπὴ πού βασιλεῦσε τριγύρω (σιωπὴ πού τὴν τάραιζε πού καὶ πού καμιά κανονιὰ ἀπὸ κεῖ κάτω, πού ἀκόμα ξακολουθοῦσε ἡ μάχη, ἢ κἄνα δύο τουφεκιές τῶν Κοζάκων πού φύλαγαν τοὺς πλαγιανούς δρόμους) θαρροῦσα πὺς ἄκουγᾷ ἀκόμα καὶ τὸ χιόνι ποῦπεφε στὸ πεζοδρόμι.

★

Ὁ γιατρός τρομαγμένος, μισοτρελλὸς ἀπὸ τὰ ἄγρια θεάματα πού εἶδε τὴ μέρα στὸ νοσοκομεῖο, κατακοματιασμένος, τριανταεῖς ὥρες στὸ πόδι, δίχως νὰ κλείσει μάτι, δίχως μιὰ στιγμὴ νὰ ξεκουραστεῖ, εἴταν ἀκκουμπισμένος πάνω στὸν τοῖχο, καὶ κάπνιζε, ὅλο κάπνιζε, τὸνα τσιγάρο πάνω στ' ἄλλο, δίχως νὰ βγάλει μιλιὰ. Οἱ ἄλλοι τρεῖς συντρόφοί μου—δύο μαθητὰδες τοῦ Ὡδεῖου κ' ἓνας φοιτητὴς τῆς Γιατρικῆς — συζητούσανε γιὰ τάποτελέσματα πού θάχε ἡ πανάσταση. Ἐγὼ κάπνιζα καὶ ὀνειρευόμουν τὸ γαλάζιο οὐρανὸ τῆς Ἀθήνας καὶ τὸ χρυσό, ὀλοζώντανο, λεύτερο ἥλιο της.

Δίπλα μου στεκότουνα ἡ νοσοκόμα, μιὰ κοπέλλα δεκάξι δεκαφτὰ χρονῶνε, μαθήτρα καὶ αὐτὴ στὸ

*) Αὐτὴ ἡ ἱστορία εἶναι ἀληθινὴ καὶ στὶς παραμικρὲς της λεπτομέρειες· ὅ,τι δηγοῦμαι τὸ εἶδα μὲ τὰ μάτια μου.

Μ. Α.

Ὡδεῖο. Ἐτρεμε καὶ τὰ κάτασπρα δοντάκια της χτυπούσανε.

— Κρυώνετε; τὴ ρώτησα.

— Ὁχι... Ἐτσι τρέμω... δὲν ξέρω... Φοβᾶμαι!

— Τί φοβάστε; Τοὺς Κοζάκους;..Κἄνα βόλι;

— Ὁχι, μοῦπε σοβαρά, τί νὰ φοβῶ, ἀφοῦ δίπλα μου τόσοι δὲ φοβοῦνται; Ὁχι, δὲ φοβᾶμαι τὸ θάνατο... Κάτι ἄλλο... μὰ θὰ γελάσετε. Ὁχι! Εἴρετε τί φοβᾶμαι; Φοβᾶμαι τὸ «Κόκκινο Γέλιο»... Θυμᾶστε τὸ δῆγμα τοῦ Λεωνίδα Ἀντρέεφ; *) Δὲ φαντάζεστε τί ἐντύπωση πού μοῦκανε· κεῖνο τὸ δῆγμα! Τὸ διάβασα πέρσυ, πρὶ φύγω ἀπὸ τὸ σπίτι μου — πρώτη χρονιὰ φέτος πού βρίσκουμαι στὴ Μόσχα—καὶ παιδὶ ἀκόμα, πού καλὰ καλὰ δὲν καταλάβαινα τί πρᾶμα εἶναι ἡ ζωὴ—ἀγκυλὰ καὶ ἀκόμα δὲν πολυκαταλαβαίνω. Τὸ δῆγμα μού ἄνοιξε καινούριους κόσμους· κατὰλαβα γιατί οἱ μαρτωμένοι ἀθρόποι πού μποροῦν, ἢ πιστεῦν πὺς μποροῦνε νὰ ξεχωρίσουν τὸ Καλὸ ἀπὸ τὸ Κακὸ, πηγαίνουν καὶ ἀλληλοσκοτώνονται... Εἶναι μιὰ τρέλλα, μιὰ ἐπιδημία τοῦ «Κόκκινου Γέλιου». Καὶ τώρα πού βλέπω ἀδέρφια νὰ σκοτώνουν ἀδέρφια, πατέρες νὰ σκοτώνουν παιδιά... ἄντρες, γυναῖκες, παιδιά, μαννάδες...καταλαβαίνω πὺς τοὺς ἔχει πιᾶσει ὅλος τὸ «Κόκκινο Γέλιο» καὶ φοβᾶμαι, μὴ γελάσετε, φοβᾶμαι ὅχι πιά τὸ βόλι καὶ τὸ σπαθί, μὰ φοβᾶμαι κεῖνο τὸ πελώριο κεφάλι μὲ τὸ κατκόκκινο πρόσωπο καὶ τὸ δλάνοιχτο καὶ δλοκόκκινο στόμα πού γελᾷ, ὅλο γελᾷ, ὅλο γελᾷ...

Ἐφρῶν ἡ σιωπὴ ταράχτηκε ἀπὸ ἓνα στεγνὸ, μὰ κοντινὸ κρότο... Τουφεκιὰ... Πεταχτήκαμε ὅλα τὰ παιδιά, ἔτσιμοι. Κεῖ κάτω στὸ δρόμο, μέσα στὸ σταχτὶ φῶς πού πιά ἄρχισε νὰ τρυπάει τὴ νύχτα, φάνηκε μιὰ σκιά ποῦτρεχε πρὸς τὸ μέρος μας. Πίσω ἀπὸ τὸ σπίτι, ποῦτανε κρυμμένοι οἱ Κοζάκοι, λάψανε τρία τέσσερα φωτάκια καὶ ἀκούστηκαν τρεῖς τέσσερις τουφεκιές μαζὶ. Ἡ σκιά σήκωσε τὰ χέρια της, σὰν ἄθροπος πού γλυστράει πάνω στὸν πάγο καὶ θέλει νὰ κρατήσῃ τὴν ἰσορροπία, κ' ἔπειτα ἔπεσε χάμου. Ὡσποῦ νὰ πετάξῃ ὁ γιατρός τὸ τσιγάρο του καὶ νὰ πάρουμε μεῖς τὰ χρειζόμενα, τὸ κορίτσι ἔτρεχε πρὸς τὸ μέρος τοῦ χτυπημένου, καὶ δταν ἔφτασε κοντὰ του γύρισε καὶ μᾶς φώναξε·

— Γλήγορα, γλήγορα!.. Ζεῖ ἀκόμα!

★

Πεταχτήκαμε κ' οἱ πέντε. Μπροστὰ ὁ γιατρός, πίσω του ἐγὼ. Ἐφρῶν πάλι κατὶ ἄστραψε μπροστὰ μου, κατὶ ζεστὸ χλῖανε τὸ πρόσωπό μου, κατὶ σὰ δύο μεγάλες μῦγες μὲ παραξενὴ βουὴ περάσανε δίπλα ἀπ' τ' αὐτιά μου... Ὁ γιατρός σταμάτησε σ' ἓνα δεύτερο μαῦρο λεκέ πού φαινότανε πάνω στ' ἄσπρο χιόνι.

— Οἱ ἄτιμοι! Τὴ σκοτώσανε!.. φώναξε καὶ σηκώθηκε νὰ πᾶει στὸν ἄλλο λεκέ, στὴ σκιά δηλ. πού εἶδαμε κ' ἔπεσε.

Εἴταν ἐργάτης, ὡς εἰκοσιπέντε χρονῶνε, λαβωμένος στὴ ράχη· λαφρὴ λαβωματιὰ. Δυὸ ἀπὸ τοὺς συντρόφους μας τὸν ξαπλώσανε στὸ φορεῖο. Ἐγὼ, ὁ γιατρός καὶ ὁ ἄλλος γυρίσαμε στὴ σκοτωμένη συντρόφισσά μας.

Εἴταν πεσμένη τάντασκελα, καὶ τὰ μεγάλα της ὀλογάλανα μάτια ἀνοιχτά, εἴτανε γυρισμένα μὲ κάπια φρίκη πρὸς τὸν οὐρανὸ—μέσ' στὸ σταχτερό

*) Ὁ Ἀντρέεφ, γνωστὸς Ρούσος συγγραφέας, ἔγραψε πέρσυ ἓνα δῆγμα «Τὸ Κόκκινο Γέλιο» πού προσπάθησε νὰ περιγράψῃ σ' αὐτὸ τὴ φοβερὴ τρέλλα πού παθαίνουν οἱ ἀθρόποι πάνω στὴ λύσσα τοῦ πολέμου, σὰ μυριστοῦν αἷμα καὶ μπαρούτι.

Μ. Α.

φῶς τῆς μέρας πού χάραζε πιά στὰ γερὰ. Ὁ γιατρός τὴν ἀναποδογύρισε γιὰ νὰ βρεῖ τὴ λαβωματιὰ. Στ' ἀριστερὸ πλευρὸ ἡ ζακετίτσα της εἴταν ὀγρή, δίπλα τὸ χιόνι μαυρισμένο—γιατὶ στὰ χράματα μαῦρα εἶδεινε τὸ αἷμα πάνω στὸ χιόνι.

Μᾶς ζυγώσανε κ' οἱ ἄλλοι συντρόφοι μὲ τὸ λαβωμένο καὶ ἀκκουμπήσανε κατὰγὶς τὸ φορεῖο. Ὅλοι μας γονατίσαμε γύρω στὸ κορίτσι. Κανείς δὲ μιλοῦσε. Μόνο ὁ γιατρός ἔβγαλε τὸ καπέλλο του, προσκύνησε τὸ πτώμα καὶ ὀλίγησε τὸ παιδιακήσιο προσωπάκι στὸ κοῦτελο. Ἐπειτα ἡ σειρὰ μας, ὅ,τι ἔκανε ὁ γιατρός.

Τὴ σηκώσαμε καὶ τὴν ξαπλώσαμε στὸ δεύτερο φορεῖο καὶ ὁ γιατρός τῆς ἔκλεισε τὰ μάτια καὶ τῆς σκέπασε τὸ πρόσωπο μὲ τὸ μαντήλι του. Ἐγὼ κ' ἓνας ἀπὸ τοὺς συμπαθῆτάδες της σηκώσαμε τὸ φορεῖο κ' οἱ ἄλλοι δυὸ σηκώσανε τ' ἄλλο φορεῖο μὲ τὸ λαβωμένο τους. Ἀπὸ πίσω ἐρχόντανε ὁ γιατρός.

Καὶ σὰ στερεὴ τιμὴ στ' ἀδικοσκοτωμένο κορίτσι, οἱ Κοζάκοι ποῦτανε κρυμμένοι πίσω ἀπὸ τὸν τοῖχο μᾶς ρῆξανε καταπάνου μας τρία βόλια, χωρὶς νὰ μᾶς ἀγγίξουνε αὐτὴ τὴ φορὰ.

★

Ἡ μικρὴ μας συντροπιά, μέσα στὴ σιωπὴ καὶ στὴν ἐρμιὰ τῆς αὐγούλας, εἰσὶ σιγὰ βᾶδιζε πρὸς τὸ νοσοκομεῖο.

Ἐγὼ κεῖ πού σήκωνα τὸ φορεῖο κοίταζα, ὅλο κοίταζα, τὸ μαντηλοσκαπασμένο κεφαλάκι καὶ τὸ βλεπα πὺς μεγάλωνε, μεγάλωνε ὅσο ποῦγινε πρὸς μέγαλο καὶ ἀπὸ τὸ φεγγάρι καὶ ἀπὸ τὴ γις ἀλάκαιρη, καὶ τὸ πελώριο στόμα του πὺς ἄνοιγε, ὅλο καὶ ἄνοιγε, καὶ ζουγράφιζε πάνω του τὸ «Κόκκινο Γέλιο».

Κ' αἰσθάνθηκα πὺς μέσα μου ζυπνοῦσε ἓνα μίσος πού μοῦσφιγγε τὸ λαϊμό, πού μέπνιγε...

ΜΙΧ. ΛΥΚΙΑΡΔΟΠΟΥΛΟΣ

Μόσχα 18 τοῦ Δεκέβρη 1905.

ΜΙΑ ΔΡΑΧΜΗ

τὸ ἓνα, κ' ἓνα φρ. χρ. γιὰ τὸ ἐξωτερικό, πουλιοῦντα τὰ γραφεῖα μας τὰκόλουθα βιβλία:

Τοῦ Ψυχάρη «Ταξίδι» (σελ. 502) καὶ «Ὀνειρο τοῦ Γιαννίρη» (σελ. 268).

Τοῦ Πάλλη «Ἡλιος καὶ φεγγάρι» (σελ. 120)

Τοῦ Φωτιάδου Τὸ «Γλωσσικὸ ζήτημα καὶ ἡ ἐκπαιδευτικὴ μας ἀναγέννηση» (σελ. 405).

Τοῦ Ἐφταλιώτη «Ἱστορία τῆς Ρωμοσύνης» σελ. 320 καὶ «Μαζώχτρα, Βρουκόλακας κλπ.» (σελ. 269).

Τοῦ Ἐρμονα «Τῆς Ζωῆς» (σελ. 194).

Τοῦ Φιλίντα Γραμματικὴ τῆς Ρωμείκης γλώσσας (μέρ. Α') (σελ. 96).

Τοῦ Λόγγου «Ἀφρῆνης καὶ Χλόης» (χαρτοδεμένο) μεταφρ. Ἡλ. Βουτιερίδου (σελ. 86).

Τοῦ Εὐριπίδου «Μήδεια» μεταφρ. Γιάννη Περγαλιῆ (σελ. 59).

Τοῦ Σοφοκλῆ Αἴας. Μετάφρ. Ζήσιμου Σίδερη (σελ. 61).

Τοῦ Χ. Ἀντρεάδου «Ὁ Μὲγ' Ἀλέξανδρος» (σελ. 192).

Τοῦ Δ. Π. Ταγκόπουλου «Ζωντανοὶ καὶ Πεθαμμένοι» δράμα—«Ἡ Χρυσαιγὴ» καὶ «Τάφος στὸ Γαλὸν» δῆγματα (σελ. 78).

Ἡ ΙΛΙΑΔΑ, μεταφρασμένη ἀπὸ τὸν κ. Ἀλέξ Πάλλη (σ. 416) δρ. 2 καὶ φρ. χρ. 2 στὸ ἐξωτερικό.

Ἡ «ΜΑΤΙΑ» τοῦ Γ. Ἀδάζου δρ. 1.50